

УДК 336.64

ФІНАНСОВІ ПОТОКИ В ЛОГІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ланкова Ю.В., ст. викладач, АМІ ОНМА

В статті досліджено фінансові потоки в логістичній діяльності підприємства. Проаналізований взаємозв'язок фінансових потоків з виробництвом, транспортом, постачанням, збутом та іншими господарськими функціями підприємства. Розглянуто чинники, які впливають на вибір необхідних інструментів та методів управління фінансовими потоками.

Ключові слова: фінансові потоки, фінансова логістика, управління фінансами, логістична система.

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки діяльність суб'єктів господарювання багато в чому залежить від безперервного руху та ефективного використання фінансових потоків. Фінансові потоки тісно пов'язані з продажем товарів та послуг, інвестиціями, постачаннями матеріальних цінностей та устаткування, банками, фондовими біржами, страховими компаніями, технологічними процесами.

Дослідженням цього питання займаються вітчизняні та зарубіжні вчені та спеціалісти, такі як Гордон М.П., Козлов В.К., Маєвський В.Ф., Уваров С.А. та інші.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є дослідження особливостей фінансових потоків в логістичній діяльності підприємства, управління фінансовою логістикою та схем руху фінансових потоків на підприємстві.

РЕЗУЛЬТАТИ

В умовах ринкової економіки підвищення ефективності руху товарних потоків досягається головним чином за рахунок поліпшення їх фінансового обслуговування, що, у свою чергу, обумовлює необхідність виділення та вивчення логістичних фінансових потоків, що відповідають переміщенню товарно-матеріальних цінностей.

Фінансова логістика — це розділ логістики, який вивчає рух фінансових потоків в логістичних системах [1, с. 145].

Однією з найважливіших особливостей фінансової логістики є тісний взаємозв'язок фінансових потоків з виробництвом, транспортом, постачанням, збутом та іншими господарськими функціями підприємства. Особливе значення логістика має для об'єднань, що мають у своєму складі фірми та філії (холдинги, фінансово-промислові групи тощо). В цьому випадку доцільне створення логістичних систем, що охоплюють діяльність усього холдингу, корпорації в цілому. Зарубіжна практика в сфері управління великими господарськими комплексами йде саме цим шляхом.

Під час планування та організації логістичних процесів необхідно окрім матеріальних потоків прорахувати та продумати схеми руху фінансових потоків. В міжнародних перевезеннях вибір умов постачання CIF або FOB впливає на розподіл витрат на фрахт та страховку між покупцем та постачальником вантажу. При транспортуванні втрати, що пов'язані з псуванням вантажу, несе або перевізник, або постачальник — залежно від договірних умов, фактичних характеристик вантажу, цих товаророзпорядчих документів. Тому ці умови поставки дуже впливають на обсяг та оборот фінансових потоків.

CIF (Cost, Insurance & Freight) — «вартість, страхування, фрахт» означає, що продавець несе ті ж обов'язки, що за умовами CFR (вартість та фрахт), проте він повинен забезпечити морське страхування від ризику загибелі або ушкодження товару під час перевезення, продавець укладає договір страхування та виплачує страховикові страхову премію.

Покупець повинен взяти до відома, що згідно з умовами CIF від продавця потрібно лише забезпечення страхування на мінімальних умовах.

Цей термін може застосовуватися лише при перевезенні товару морським або внутрішнім водним транспортом. У випадках, коли момент переходу товару через поручні судна не має практичного значення.

FOB (Free on Board) — «вільно на борту» означає, що продавець вважається таким, що виконав своє зобов'язання щодо постачання з моменту переходу товару через поручні судна в порту відвантаження. Це означає, що з цієї миті покупець повинен нести усі витрати та ризики загибелі або ушкодження товару. За умовами FOB на покупця покладатимуться обов'язки щодо очищення товару від мит для його експорту.

Цей термін може застосовуватися лише при перевезенні товару морським або внутрішнім водним транспортом. У випадках, коли момент переходу товару через поручні судна не має практичного значення.

На збереження, якості а також вартість товару впливає зміна параметрів системи складування. Збут товару власними силами, за допомогою торгових агентів, комісіонерів або консигнаторів вимагає різних витрат, забезпечує різний оборот товару та тривалість фінансового циклу. Таким чином, фінансова логістика є системою управління (включаючи планування та контроль) фінансовими потоками на основі інформації та даних по організації матеріальних потоків.

Основні характеристики фінансового потоку наведені на рис. 1.

Фінансові потоки різноманітні за складом, напрямком руху, методом числення, масштабом, видом господарської діяльності, призначенню та іншими ознаками. З метою оптимізації їх руху в логістичних системах потоки

мають бути класифіковані. Існує багато різновидів цих класифікацій. Одна з основних та найбільш точних класифікацій фінансових потоків наведена в табл. 1.

Управління фінансовими та матеріальними потоками здійснюється за підтримки інформаційних технологій та систем. Функцією інформаційних потоків в логістичних системах є забезпечення комунікаційної взаємодії учасників логістичних відносин. Фінансова логістика використовує численні показники інформаційних потоків, наприклад, очікувані терміни та обсяги поставок, час відвантаження, способи платежу тощо. Окрім інформації, що має безпосереднє відношення до товарних потоків, надходять відомості про зовнішнє середовище: дані про кон'юнктуру ринків, загальний обсяг продажів цього сегменту, ринковий попит на готову продукцію, цінові зміни, стратегії можливих конкурентів. Інформаційні потоки в логістичній системі визначаються конкретними потребами фінансового менеджменту при виконанні окремих функцій планування, регулювання, аналізу та контролю [2, с. 62].

Для управління потоками необхідно вибрати або створити ефективні методи та інструменти. На сьогодні розроблена ціла низка методів, інструментів і механізмів планування, організації та контролю за рухом фінансових потоків.

Проте на практиці в основному використовують найбільш освоєні та перевірені технології та рідко розглядають можливість використання нових або незвичних інструментів в апараті управління. При такому підході знижується інноваційний та технологічний потенціал підприємства, виникають упущені доходи, пов'язані з недостатньою ефективністю управлінського та організаційного процесу.

Комплексний підхід до управління полягає в застосуванні широкого кола спеціальних технологій та інструментів для впливу на відповідні види потоків, окремі їх компоненти та характеристики. Це дозволяє найповніше використати можливості та потенціал підприємства, наявні у нього кадрові та організаційні ресурси. Оскільки саме у вузлах здійснюється управління одночасно декількома ресурсопотоками, можливості вибору найбільш відповідного інструментарію управління значно розширюються. Виходячи з цілей управління, властивостей ресурсопотоків та самого вузла, у вузлі можливо вибирати необхідний набір інструментів та застосовувати їх для впливу на необхідні параметри фінансових та інших потоків [4, с. 178].

На вибір необхідних інструментів та методів управління фінансовими потоками впливає низка чинників. До них, зокрема, відносяться: етап управління; параметри потоків, на які спрямована дія; сфера застосування інструментів. Наприклад, на етапі збору інформації проводяться маркетингові дослідження фінансових та грошових

Рис. 1. Характеристики фінансового потоку

Таблиця 1

Класифікація фінансових потоків [3]

Класифікаційна ознака	Вид потоку
Напрямок руху	Позитивний (надходження грошових коштів, приплив грошових коштів). Негативний (виплати грошових коштів, відтік грошових коштів).
Метод числення	Валовий — уся сукупність надходжень та витрачання грошових коштів. Чистий грошовий потік — різниця між позитивним та негативним грошовими потоками (між надходженням та витрачанням грошових коштів).
За призначенням	Закупівельний — обслуговуючий процес закупівлі товарів. Виробничий — обслуговуючий процес виробництва. Збутовий — обслуговуючий процес збуту готової продукції.
Періодичність виникнення	Регулярний — регулярно виникає в господарській діяльності (заробітна плата, податкові платежі тощо). Дискретний — виникає при здійсненні разових, одиничних операцій (наприклад, купівля нерухомості).
Рівень достатності	Надмірний — надходження грошових коштів істотно перевищують реальну потребу підприємства в їх витрачанні. Дефіцитний — надходження істотно нижче реальних потреб підприємства в їх витрачанні.
Масштаб	По підприємству в цілому — акумулює усі види грошових коштів підприємства По окремих видах діяльності підприємства По окремих структурних підрозділах підприємства По окремих господарських операціях
Вид господарської діяльності	Супроводжуючий рух продукції (виплати постачальникам, працівникам, податковим органам, надходженням від покупців продукції та ін.) Супроводжуючий інвестиційну діяльність (продаж та купівля основних засобів, нерухомості, нематеріальних активів) Супроводжуючий фінансову діяльність (отримання та сплата кредитів, залучення додаткового акціонерного капіталу, виплати дивідендів)

ринків, здійснюється внутрішня ревізія наявних та необхідних ресурсів. На етапі аналізу застосовується фінансовий та факторний аналіз, технічний аналіз фінансових ринків та багатоваріантний ресурсний аналіз. При ухваленні рішень застосовуються метод дерева рішень, платіжні матриці. Для контролю використовуються методи моніторингу та контролінгу, експертна діагностика.

До інструментів управління фінансовими потоками, спрямованим на внутрішнє середовище підприємства, відносяться фінансове забезпечення, складання кошторисів витрат, аналіз фінансово-господарської діяльності, страхування від ризиків. На зовнішнє середовище спрямовані методи мотивації, взаємозаліків, реклама та взаємодія з громадськістю, управління контрактами [5, с. 215].

Аналогічним чином здійснюється вибір інструментів та методів управління ресурсопотоками з урахуванням інших чинників. Так, для управління часом залучення та вкладення ресурсів застосовується фінансове планування, прогнозування, мережеве планування. Якщо необхідно розглянути фінансові потоки в розрізі підрозділів підприємства, використовується, наприклад, метод центрів фінансової відповідальності.

Комплексний підхід до управління фінансовими та матеріальними потоками, а також інформаційними ресурсами має ще одну особливість: застосування інструментів та методів управління має бути спрямоване на зміну характеристик як можна більшої кількості ресурсопотоків. Низка інструментів дозволяє через вплив на фінансові потоки управляти рухом матеріалів. Це, зокрема, методи ціноутворення та формування собівартості, які використовуються при розрахунку можливої вартості залучення ресурсів та визначення ціни кінцевого продукту. Їх використання дозволяє співвіднести такі параметри, як витрати на створення продукції або послуг, цінність кінцевого продукту для споживачів, бажані фінансові результати діяльності підприємств.

Комплексність таких методів, як ціноутворення, полягає в обліку різноманітних чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, а також в залученні додаткового інструментарію управління потоками. При встановленні ціни на продукцію або послуги вартість продукту для споживачів приводять у відповідність з вартістю використовуваних ресурсів. При цьому орієнтуються на стратегію діяльності підприємства на ринку, враховують такі чинники, як рівень технологій, платоспроможний попит, податкові пільги, структура та конкурентність ринкового середовища. В процесі ціноутворення використовують різноманітні методи та інструменти управління фінансами: оцінки витрат, визначення конкурентних переваг, маркетингові інструменти, прогнозування попиту тощо. Різноманітні способи управління фінансами дозволяють ефективно впливати на параметри фінансових та матеріальних потоків, встановлювати ціну на продукцію та послуги, яка буде оптимальною для продавця та справедливою для споживача [6, с. 73].

Управління витратами підприємства також є інструментом впливу як на фінансові, так і на матеріальні потоки. Вибір джерел ресурсів для реалізації виробничо-господарської діяльності визначає вартість організації ресурсопотоків та параметри фінансових потоків. Обсяг та час фінансових надходжень можна змінювати в процесі ціноутворення, оскільки на ціну продукції впливає вибір ринкового сегменту та споживачів. При зниженні собівартості поза сумнівом змінюватимуться характеристики ресурсопотоків. Так, собівартість залежить від календарних графіків робіт, раціональності розподілу ресурсів між окремими операціями, підрозділами, проектами.

Механізм фінансового обслуговування товарних потоків є найменш вивченою сферою логістики: деякі питання щодо його змісту, взагалі не розглядається в спеціальній літературі, щодо інших питань існують різні точки зору. Відмінності спостерігаються вже при визначенні сутності фінансових потоків. Можна виділити два основні підходи до вивчення цієї проблеми. Під фінансовим потоком розуміється:

- будь-яке переміщення фінансових коштів в макро- або мікроекономічному середовищі;
- рух фінансових коштів тільки в логістичних системах або між ними [7].

Поглиблення теоретичних знань щодо фінансової логістики сприятиме застосуванню логістики при управлінні фінансовими потоками та підвищенню ефективності управління фінансами, скороченню витрат та оптимізації фінансового циклу підприємства.

ВИСНОВКИ

Таким чином, специфіка фінансових потоків в логістиці виявляється саме в потребі обслуговування процесу переміщення в просторі та в часі відповідного потоку товарно-матеріальних або товарно-нематеріальних цінностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бауерсокс Донналд Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок / Донналд Дж. Бауерсокс. — 2-е изд. / [Пер. с англ. Н.Н. Барышниковой, Б.С. Пинскера]. — М.: ЗАО «Олимп-бизнес», 2008. — 640 с.
2. Голиков Е.А. Основы логистики и бизнес-логистики: Монография / Е.А. Голиков, В.М. Пурлик. — М.: Изд-во Рос. экон. акад., 1993. — 76 с.
3. Есенькин Б.С. Логистика в книжном деле: Уч. / Есенькин Б.С., Крилова М.Д./ Моск. гос. ун-т печати — М.: Изд-во МГУП, 2002. — 335 с.
4. Сергеев В.И. Корпоративная логистика. 300 ответов на вопросы профессионалов / В.И. Сергеев. — М.: ИНФРА-М, 2005. — 976 с.
5. Бланк І.А. Фінансова стратегія підприємства. / Бланк І.А. — К.: Ніка-Цент, 2006. — 517 с.
6. Алесинская Т.В. Основы логистики. Общие вопросы логистического управления. / Алесинская Т.В. — Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2005. — 121 с.
7. Офіційний сайт Європейської логістичної асоціації (European Logistics Association — ELA). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.fgul.wi.tu-darmstadt.de/praxis_fgul/weiterbildung/verbaende.de.jsp>.